ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 12ης Νοεμβρίου 2009 *

Στην υπόθεση C-192/08,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Korkein hallinto-oikeus (Φινλανδία) με απόφαση της 8ης Μαΐου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο την ίδια ημερομηνία, στο πλαίσιο της διαδικασίας που αφορά την

TeliaSonera Finland Oyj,

παρισταμένης της:

iMEZ Ab,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο του τετάρτου τμήματος, προεδρεύοντα του δευτέρου τμήματος, C. W. A. Timmermans, K. Schiemann, P. Kūris (εισηγητή) και L. Bay Larsen, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η φινλανδική.

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer
γραμματέας: C. Strömholm, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 2ας Απριλίου 2009,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η TeliaSonera Finland Oyj, εκπροσωπούμενη από τον K. Mattila, oikeustieteen kandidaatti,

— η iMEZ Ab, εκπροσωπούμενη από τον S. Aalto, asianajaja,

— η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Guimaraes-Purokoski,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την I. Bruni, επικουρούμενη από τον P. Gentili, avvocato dello Stato,

— η Λιθουανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. Jarukaitis,

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις C. Wissels και M. de Mol,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Dowgielewicz,

— η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Ciobanu-Dordea, επικουρούμενο από τους E. Gane και L. Nicolae, consilieri,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους I. Koskinen και A. Nijenhuis,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Μαΐου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 4, παράγραφος 1, 5 και 8 της οδηγίας 2002/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και [σε] συναφείς ευκολίες, καθώς και με τη διασύνδεσή τους (οδηγία για την πρόσβαση) (ΕΕ L 108, σ. 7).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο προσφυγής της εταιρίας TeliaSonera Finland Oyj (στο εξής: TeliaSonera), που υποκαταστάθηκε στα δικαιώματα της Sonera Mobile Networks Oy, με αντίδικους το Viestintävirasto (εθνική ρυθμιστική αρχή τηλεπικοινωνιών) και την εταιρία iMEZ Ab (στο εξής: iMEZ) σχετικά με μια απόφαση που εξέδωσε στις 11 Δεκεμβρίου 2006 το Viestintävirasto έναντι της TeliaSonera.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

3 Η πέμπτη, η έκτη, η όγδοη και η δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας για την πρόσβαση ορίζουν τα ακόλουθα:

«(5) Σε μία ανοιχτή και ανταγωνιστική αγορά, δεν θα πρέπει να υπάρχουν περιορισμοί που αποτρέπουν τις επιχειρήσεις να διαπραγματεύονται ρυθμίσεις πρόσβασης και διασύνδεσης μεταξύ τους, ιδίως σε διασυνοριακές συμφωνίες, με την επιφύλαξη των κανόνων περί ανταγωνισμού της Συνθήκης [ΕΚ]. Κατά την επίτευξη μιας αποτελεσματικότερης και πραγματικά πανευρωπαϊκής αγοράς, με ουσιαστικό ανταγωνισμό και μεγαλύτερες δυνατότητες επιλογής και ανταγωνιστικών υπηρεσιών στους καταναλωτές, οι επιχειρήσεις που λαμβάνουν αιτήσεις πρόσβασης ή διασύνδεσης θα πρέπει, κατ' αρχήν, να συνάπτουν τις σχετικές συμφωνίες επί εμπορικής βάσεως και να διαπραγματεύονται καλόπιστα.

(6) Σε αγορές όπου εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες διαφορές ως προς τη διαπραγματευτική ισχύ μεταξύ επιχειρήσεων και όπου ορισμένες επιχειρήσεις στηρίζονται σε υποδομή που παρέχεται από τρίτους για την παροχή των υπηρεσιών τους, είναι σκόπιμη η θέσπιση ενός πλαισίου, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς. Οι εθνικές [ρυθμιστικές] αρχές θα πρέπει να έχουν την εξουσία, σε περίπτωση αποτυχίας των εμπορικών διαπραγματεύσεων, να εξασφαλίζουν κατάλληλη πρόσβαση και διασύνδεση καθώς και διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών προς το συμφέρον των τελικών

χρηστών. Συγκεκριμένα, οι εθνικές [ρυθμιστικές] αρχές μπορούν να εξασφαλίζουν τη διατερματική συνδεσιμότητα επιβάλλοντας αναλογικές υποχρεώσεις στις επιχειρήσεις που ελέγχουν την πρόσβαση στους τελικούς χρήστες […]

[…]

(8) Οι φορείς εκμετάλλευσης δικτύου που ελέγχουν την πρόσβαση των δικών τους πελατών, ενεργούν βάσει αποκλειστικών αριθμών ή διευθύνσεων μιας δημοσιευμένης σειράς αριθμών ή διευθύνσεων. Άλλοι φορείς εκμετάλλευσης δικτύου πρέπει να μπορούν να παρέχουν τηλεπικοινωνιακή κίνηση στους πελάτες αυτούς και, επομένως, πρέπει να είναι σε θέση να διασυνδέονται άμεσα ή έμμεσα μεταξύ τους. Θα πρέπει, επομένως, να διατηρηθούν τα υφιστάμενα δικαιώματα και υποχρεώσεις για τη διαπραγμάτευση της διασύνδεσης. […]

[…]

(19) Η [υποχρεωτική] πρόσβαση σε υποδομή δικτύου είναι δυνατόν να αιτιολογείται ως μέσο αύξησης του ανταγωνισμού. Όμως, οι εθνικές [ρυθμιστικές] αρχές πρέπει να λαμβάνουν εξίσου υπόψη τα δικαιώματα που έχει ο ιδιοκτήτης υποδομής να αξιοποιεί την υποδομή του προς όφελός του και τα δικαιώματα άλλων φορέων παροχής υπηρεσιών να έχουν πρόσβαση σε ευκολίες που είναι ουσιώδεις για την παροχή εκ μέρους τους ανταγωνιστικών υπηρεσιών. Όταν επιβάλλονται στους φορείς εκμετάλλευσης υποχρεώσεις δυνάμει των οποίων πρέπει να ανταποκρίνονται στις εύλογες αιτήσεις πρόσβασης και χρήσης στοιχείων του δικτύου και συναφών ευκολιών, οι αιτήσεις αυτές θα πρέπει να απορρίπτονται μόνον βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, όπως η τεχνική σκοπιμότητα ή η ανάγκη διατήρησης της ακεραιότητας του δικτύου. […]»

4 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση, έχει ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία εναρμονίζει τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη ρυθμίζουν την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και σε συναφείς ευκολίες, καθώς και τη διασύνδεσή τους. Σκοπός είναι η θέσπιση ενός κανονιστικού πλαισίου, σύμφωνα με τις αρχές της εσωτερικής αγοράς, για τη σχέση μεταξύ προμηθευτών δικτύων και υπηρεσιών που θα έχει ως αποτέλεσμα βιώσιμο ανταγωνισμό, διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και οφέλη για τους καταναλωτές.»

5 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τους ακόλουθους ορισμούς:

«[…]

α) “πρόσβαση”: η διάθεση ευκολιών ή/και υπηρεσιών σε άλλη επιχείρηση, βάσει καθορισμένων όρων, σε αποκλειστική ή μη βάση, για τον σκοπό παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Καλύπτει, μεταξύ άλλων: την πρόσβαση σε στοιχεία του δικτύου και συναφείς ευκολίες, που μπορούν να αφορούν και τη σύνδεση εξοπλισμού δια σταθερών ή μη σταθερών μέσων (αυτό περιλαμβάνει συγκεκριμένα την πρόσβαση στον τοπικό βρόχο και σε ευκολίες και υπηρεσίες απαραίτητες για την παροχή υπηρεσιών μέσω τοπικού βρόχου), την πρόσβαση σε υλική υποδομή, που περιλαμβάνει κτίρια, σωλήνες και [πυλώνες], την πρόσβαση σε συναφή συστήματα λογισμικού, που περιλαμβάνουν συστήματα λειτουργικής υποστήριξης, την πρόσβαση σε μετάφραση αριθμών ή σε συστήματα που παρέχουν παρόμοιες λειτουργικές δυνατότητες, την πρόσβαση σε σταθερά και κινητά δίκτυα, ιδίως για περιαγωγή την πρόσβαση σε συστήματα υπό όρους πρόσβασης για υπηρεσίες ψηφιακής τηλεόρασης, και την πρόσβαση σε υπηρεσίες εικονικού δικτύου

β) “διασύνδεση”: η […] ζεύξη [τόσο από πλευράς τεχνικής υποδομής όσο και από πλευράς λογισμικού] δημόσιων δικτύων επικοινωνιών που χρησιμοποιούνται από την ίδια ή διαφορετική επιχείρηση προκειμένου να παρέχεται στους χρήστες μιας επιχείρησης η δυνατότητα να επικοινωνούν με χρήστες της ίδιας ή άλλης επιχείρησης ή να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες που παρέχονται από άλλη επιχείρηση. Οι υπηρεσίες μπορούν να παρέχονται από τα εμπλεκόμενα μέρη ή από άλλα μέρη που έχουν πρόσβαση στο δίκτυο. Η διασύνδεση είναι ειδικός τύπος πρόσβασης που εφαρμόζεται μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης δημόσιων δικτύων

γ) “φορέας εκμετάλλευσης”: η επιχείρηση που παρέχει ή της επιτρέπεται να παρέχει ένα δημόσιο δίκτυο επικοινωνιών ή μια συναφή ευκολία

[…]».

6 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι δεν υπάρχουν περιορισμοί που να εμποδίζουν τις επιχειρήσεις στο ίδιο κράτος μέλος ή σε διαφορετικά κράτη μέλη να διαπραγματεύονται μεταξύ τους συμφωνίες για τεχνικές και εμπορικές ρυθμίσεις πρόσβασης ή/και διασύνδεσης, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο. Η επιχείρηση που ζητά πρόσβαση ή διασύνδεση δεν απαιτείται να έχει άδεια λειτουργίας στο κράτος μέλος όπου ζητείται η πρόσβαση ή η διασύνδεση, όταν δεν παρέχει υπηρεσίες και δεν εκμεταλλεύεται δίκτυο στο εν λόγω κράτος μέλος.»

7 Το άρθρο 4 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Δικαιώματα και υποχρεώσεις επιχειρήσεων», έχει ως ακολούθως:

«1. Οι φορείς εκμετάλλευσης δημοσίων δικτύων επικοινωνιών έχουν το δικαίωμα και, όταν ζητείται από άλλες επιχειρήσεις που διαθέτουν άδεια, την υποχρέωση, να διαπραγματεύονται τη μεταξύ τους διασύνδεση για την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών που είναι διαθέσιμες στο κοινό, προκειμένου να εξασφαλίζεται η παροχή και η διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών σε ολόκληρη την Κοινότητα. Οι φορείς εκμετάλλευσης παρέχουν πρόσβαση και διασύνδεση σε άλλες επιχειρήσεις υπό όρους και προϋποθέσεις συμβατές με τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται από τις εθνικές [ρυθμιστικές] αρχές σύμφωνα με τα άρθρα 5, 6, 7 και 8.

[…]»

8 Το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Εξουσίες και καθήκοντα των εθνικών [ρυθμιστικών] αρχών όσον αφορά την πρόσβαση και τη διασύνδεση», ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Οι εθνικές [ρυθμιστικές] αρχές, ενεργώντας με γνώμονα την επίτευξη των στόχων του άρθρου 8 της οδηγίας 2002/21/ΕΚ του [Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία-πλαίσιο) (ΕΕ L 108, σ. 33)], ενθαρρύνουν και, κατά περίπτωση, εξασφαλίζουν, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας, την κατάλληλη πρόσβαση και διασύνδεση, καθώς και τη διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών, ασκώντας τις αρμοδιότητές τους κατά τρόπο ο οποίος εξασφαλίζει οικονομική απόδοση, βιώσιμο ανταγωνισμό και παρέχει το μέγιστο όφελος στους τελικούς χρήστες.

Ειδικότερα, και με την επιφύλαξη των μέτρων που μπορούν να ληφθούν για τις επιχειρήσεις με σημαντική ισχύ στην αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 8, οι εθνικές [ρυθμιστικές] αρχές πρέπει να μπορούν να επιβάλλουν:

α) στον βαθμό που αυτό είναι απαραίτητο για να εξασφαλισθεί η δυνατότητα τελικής διασύνδεσης, υποχρεώσεις σε επιχειρήσεις που ελέγχουν την πρόσβαση στους τελικούς χρήστες, συμπεριλαμβανομένης, σε δικαιολογημένες περιπτώσεις, της υποχρέωσης να διασυνδέουν τα δίκτυά τους όταν αυτό δεν συμβαίνει ήδη

[…]

2. Όταν επιβάλλουν υποχρεώσεις σε φορέα εκμετάλλευσης να παρέχει πρόσβαση σύμφωνα με το άρθρο 12, οι εθνικές [ρυθμιστικές] αρχές δύνανται να θεσπίζουν τεχνικές ή λειτουργικές προϋποθέσεις που οφείλει να πληροί ο πάροχος ή/και ο δικαιούχος αυτής της πρόσβασης, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, εφόσον αυτό είναι απαραίτητο για την εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας του δικτύου. Οι όροι που αναφέρονται στην εφαρμογή συγκεκριμένων τεχνικών κανόνων ή προδιαγραφών τηρούν το άρθρο 17 της οδηγίας 2002/21/ΕΚ (οδηγία-πλαίσιο).

3. Οι υποχρεώσεις και οι προϋποθέσεις που επιβάλλονται σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 είναι αντικειμενικές, διαφανείς, αναλογικές και αμερόληπτες, και εφαρμόζονται με τη διαδικασία των άρθρων 6 και 7 της οδηγίας 2002/21/ΕΚ (οδηγία-πλαίσιο).

4. Όσον αφορά την πρόσβαση και τη διασύνδεση, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι εθνικές [ρυθμιστικές] αρχές εξουσιοδοτούνται να παρεμβαίνουν αυτοβούλως εφόσον δικαιολογείται ή, ελλείψει συμφωνίας μεταξύ των επιχειρήσεων, κατ' αίτηση ενός από τα εμπλεκόμενα μέρη, προκειμένου να διασφαλίσουν τους στόχους πολιτικής του άρθρου 8 της οδηγίας 2002/21/ΕΚ (οδηγία-πλαίσιο), σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας και τις διαδικασίες οι οποίες αναφέρονται στα άρθρα 6, 7, 20 και 21 της οδηγίας 2002/21/ΕΚ (οδηγία-πλαίσιο).»

9 Τα άρθρα 6 έως 13 της οδηγίας για την πρόσβαση προσδιορίζουν τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται στους φορείς εκμετάλλευσης και τις διαδικασίες αναλύσεως της αγοράς.

10 Ειδικότερα, τα άρθρα 8 έως 12 της οδηγίας αυτής προσδιορίζουν τις προβλεπόμενες υποχρεώσεις και τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούν οι φορείς εκμεταλλεύσεως που θεωρούνται ότι έχουν σημαντική ισχύ σε συγκεκριμένη αγορά.

11 Το εν λόγω άρθρο 12, με τίτλο «Υποχρεώσεις πρόσβασης και χρήσης ειδικών ευκολιών δικτύου», ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Η εθνική [ρυθμιστική] αρχή δύναται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8, να επιβάλλει, σε φορείς εκμετάλλευσης, υποχρεώσεις να ικανοποιούν εύλογες αιτήσεις για πρόσβαση ή χρήση ειδικών στοιχείων του δικτύου και συναφών ευκολιών, μεταξύ άλλων σε περιπτώσεις όπου, η εθνική [ρυθμιστική] αρχή κρίνει ότι η άρνηση πρόσβασης ή οι παράλογοι όροι και προϋποθέσεις με ανάλογο αποτέλεσμα θα δυσχέραιναν τη δημιουργία βιώσιμης ανταγωνιστικής αγοράς, σε επίπεδο λιανικού εμπορίου ή ότι δεν θα ήταν προς το συμφέρον των τελικών χρηστών.

Από τους φορείς εκμετάλλευσης δύναται, μεταξύ άλλων, να απαιτούνται:

α) η παροχή σε τρίτους πρόσβασης σε καθορισμένα στοιχεία και/ή ευκολίες του δικτύου, συμπεριλαμβανομένης της αδεσμοποίητης πρόσβασης στον τοπικό βρόχο

β) η καλόπιστη διαπραγμάτευση με επιχειρήσεις που ζητούν πρόσβαση

[…]

ζ) η παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών που είναι αναγκαίες για τη διασφάλιση της διαλειτουργικότητας διατερματικών υπηρεσιών που παρέχονται σε χρήστες, συμπεριλαμβανομένων των ευκολιών για υπηρεσίες ευφυών δικτύων ή περιαγωγής σε κινητά δίκτυα

[…]

θ) η διασύνδεση δικτύων ή ευκολιών δικτύου.

Οι εθνικές [ρυθμιστικές] αρχές μπορούν να συνοδεύουν τις υποχρεώσεις αυτές, με όρους ισότιμου, εύλογου και έγκαιρου χαρακτήρα.

[…]»

12 Στη συνέχεια, η οδηγία 2002/20/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών

ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την αδειοδότηση) (ΕΕ L 108, σ. 21), περιλαμβάνει στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, τον ακόλουθο ορισμό:

«“γενική άδεια”: νομικό πλαίσιο που θεσπίζεται από τα κράτη μέλη και εξασφαλίζει δικαιώματα για την παροχή δικτύων ή υπηρεσιών ηλεκτρονικών υπηρεσιών και θεσπίζει ειδικές υποχρεώσεις ανά τομέα που είναι δυνατόν να εφαρμόζονται σε όλους ή συγκεκριμένους τύπους δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών υπηρεσιών, σύμφωνα με την παρούσα οδηγία».

13 Το άρθρο 4 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Στοιχειώδης κατάλογος δικαιωμάτων που προκύπτουν από τη γενική άδεια», έχει ως ακολούθως:

«1. Οι επιχειρήσεις με άδεια δυνάμει του άρθρου 3, έχουν το δικαίωμα:

α) να παρέχουν δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών

[…]

2. Όταν οι επιχειρήσεις αυτές παρέχουν δίκτυα ή υπηρεσίες ηλεκτρονικών υπηρεσιών στο κοινό, η γενική άδεια τους δίδει επίσης το δικαίωμα:

α) να διαπραγματεύονται διασύνδεση με, και, ενδεχομένως, να αποκτούν, πρόσβαση προς ή διασύνδεση με άλλους φορείς παροχής διαθέσιμων στο κοινό δικτύων και υπηρεσιών επικοινωνιών, που καλύπτονται από γενική άδεια, οπουδήποτε εντός της Κοινότητας, υπό τους όρους και σύμφωνα με την οδηγία 2002/19/ΕΚ (οδηγία για την πρόσβαση)

[…]»

14 Το άρθρο 6 της οδηγίας για την αδειοδότηση προβλέπει τα εξής:

«1. Η γενική άδεια για την παροχή δικτύων ή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών […] μπορ[εί] να υπόκει[ται] μόνο στους όρους που απαριθμούνται στ[ο] μέρ[ος] Α […] του παραρτήματος. Οι εν λόγω όροι αιτιολογούνται αντικειμενικά σε σχέση με το εκάστοτε δίκτυο ή υπηρεσία και είναι αμερόληπτοι, αναλογικοί και διαφανείς.

2. Οι ειδικές υποχρεώσεις οι οποίες ενδεχομένως επιβάλλονται στους φορείς παροχής δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, δυνάμει του άρθρου 5 παράγραφοι 1 και 2, και των άρθρων 6 και 8 της οδηγίας [για την πρόσβαση] […] είναι νομικά διακριτές από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις βάσει της γενικής άδειας. […]

[…]»

15 Κατά το μέρος Α του παραρτήματος της εν λόγω οδηγίας, ένας από τους όρους που μπορούν να επιβάλλονται παράλληλα με τη χορήγηση γενικής αδείας είναι να εξασφαλίζεται η διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών και της διασυνδέσεως των δικτύων σύμφωνα με την οδηγία για την πρόσβαση.

16 Περαιτέρω, η οδηγία-πλαίσιο περιλαμβάνει στο άρθρο 2 μεταξύ άλλων τους ακόλουθους ορισμούς:

«[…]

γ) "υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών": οι υπηρεσίες που παρέχονται συνήθως έναντι αμοιβής και των οποίων η παροχή συνίσταται, εν όλω ή εν μέρει, στη μεταφορά σημάτων σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών και των υπηρεσιών μετάδοσης σε δίκτυα που χρησιμοποιούνται για ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις, αλλά εξαιρουμένων των υπηρεσιών που παρέχουν περιεχόμενο μεταδιδόμενο με χρήση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή που ασκούν έλεγχο επί του περιεχομένου δεν περιλαμβάνουν επίσης τις υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 1 της οδηγίας 98/34/ΕΚ [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών (ΕΕ L 204, σ. 37)], οι οποίες δεν συνίστανται, εν όλω ή εν μέρει, στη μεταφορά σημάτων σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών

δ) "δημόσιο δίκτυο επικοινωνιών": το δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών, το οποίο χρησιμοποιείται, εξ ολοκλήρου ή κυρίως, για την παροχή διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών

[…]».

17 Τα άρθρα 8 έως 13 της οδηγίας-πλαισίου προσδιορίζουν το έργο που πρέπει να επιτελούν οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές προς επίτευξη των σκοπών ανταγωνισμού, αναπτύξεως της εσωτερικής αγοράς και υποστηρίξεως των συμφερόντων των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

Το εθνικό δίκαιο

18 Το άρθρο 2 του νόμου περί της αγοράς τηλεπικοινωνιών [Viestintämarkkinalaki (393/2003)], της 23ης Μαΐου 2003, με τίτλο «Ορισμοί», προβλέπει τα ακόλουθα:

«Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου:

[…]

13) ως διασύνδεση νοείται η σύνδεση των διαφόρων δικτύων και υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών, τόσο από πλευράς τεχνικής υποδομής όσο και από πλευράς λογισμικού, με σκοπό την παροχή στους χρήστες της δυνατότητας προσβάσεως στο δίκτυο και στις υπηρεσίες των άλλων επιχειρήσεων τηλεπικοινωνιών

[…]

17) ως επιχείρηση δικτύου νοείται η επιχείρηση που παρέχει ένα δίκτυο επικοινωνιών του οποίου έχει την κυριότητα ή τη διαχείριση για κάποιο άλλο λόγο με σκοπό τη διαβίβαση ή διανομή μηνυμάτων ή την παροχή σχετικών υπηρεσιών

[…]

19) ως επιχείρηση υπηρεσιών νοείται η επιχείρηση που διαβιβάζει μηνύματα μέσω δικτύου επικοινωνιών του οποίου έχει την κυριότητα ή τη διαχείριση κατόπιν συμβάσεως με άλλη επιχείρηση με σκοπό να το χρησιμοποιεί ή που διανέμει ή διαβιβάζει μηνύματα σε ένα δίκτυο μαζικών επικοινωνιών

[…]

21) ως επιχείρηση τηλεπικοινωνιών νοείται κάθε φορέας εκμεταλλεύσεως δικτύου ή κάθε επιχείρηση που παρέχει σχετικές υπηρεσίες

[…]».

19 Κατά το άρθρο 39 του νόμου αυτού, με τίτλο «Υποχρεώσεις διασυνδέσεως που βαρύνουν τις επιχειρήσεις τηλεπικοινωνιών», οι επιχειρήσεις τηλεπικοινωνιών υποχρεούνται να διεξάγουν διαπραγματεύσεις σχετικά με τη διασύνδεσή τους με άλλες επιχειρήσεις τηλεπικοινωνιών. Κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού, το Viestintävirasto μπορεί να επιβάλει, με απόφασή του, σε επιχείρηση με σημαντική ισχύ στην αγορά την υποχρέωση να διασυνδέσει το δίκτυό της ή την υπηρεσία επικοινωνιών της με το δίκτυο ή την υπηρεσία επικοινωνιών άλλης επιχειρήσεως τηλεπικοινωνιών. Η παράγραφος 3 του εν λόγω άρθρου παρέχει επίσης την εξουσία στο Viestintävirasto να επιβάλει την ίδια υποχρέωση σε επιχειρήσεις που

δεν έχουν σημαντική ισχύ στην αγορά, υπό την προϋπόθεση ότι οι οικείες επιχειρήσεις τηλεπικοινωνιών ελέγχουν τη σύνδεση των χρηστών με το δίκτυο επικοινωνιών και ότι η υποχρέωση αυτή είναι αναγκαία προς εξασφάλιση της διασυνδέσεως των δικτύων επικοινωνιών.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

20 Από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι, στις 10 Μαΐου 2006, η iMEZ ζήτησε από το Viestintävirasto, την εθνική φινλανδική ρυθμιστική αρχή τηλεπικοινωνιών, να λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συναφθεί με την TeliaSonera συμφωνία διασυνδέσεως σχετική με την αποστολή συντόμων γραπτών μηνυμάτων (στο εξής: SMS) και μηνυμάτων πολυμέσων (στο εξής: MMS).

21 Στις 18 Μαΐου 2006 το Viestintävirasto ζήτησε τη διεξαγωγή σχετικής διαδικασίας συμβιβασμού, κατόπιν της οποίας διαπιστώθηκε η αποτυχία των διαπραγματεύσεων.

22 Στις 7 Αυγούστου 2006 η iMEZ, εταιρία εδρεύουσα στη Σουηδία, ζήτησε από το Viestintävirasto να υποχρεώσει την TeliaSonera να διαπραγματευθεί καλόπιστα τη διασύνδεση, προτείνοντάς της τη σύναψη συμφωνίας με εύλογους όρους. Επικουρικώς, η iMEZ ζήτησε να επιβληθεί στην TeliaSonera υποχρέωση αμοιβαίας διασυνδέσεως για τα SMS και τα MMS και καθορισμού των τιμολογίων τερματισμού για τα δύο αυτά είδη μηνυμάτων με βάση το κόστος της διασυνδέσεως αυτής, και μάλιστα με τρόπο που να μη συνεπάγεται δυσμενείς διακρίσεις. Επικουρικότερον, η iMEZ ζήτησε να οριστεί ως σχετική αγορά τηλεπικοινωνιών η αγορά του τερματισμού μηνυμάτων SMS και MMS στο συγκεκριμένο δίκτυο κινητής τηλεφωνίας και να αναγνωριστεί η TeliaSonera ως επιχείρηση με σημαντική ισχύ στην εν λόγω αγορά, παρέχοντάς της με τον τρόπο αυτόν τη δυνατότητα διασυνδέσεως.

23 Με απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2006 το Viestintävirasto διαπίστωσε ότι η TeliaSonera παρέβη την υποχρέωση διαπραγματεύσεως που υπείχε από το άρθρο 39 του νόμου περί της αγοράς τηλεπικοινωνιών και τη διέταξε να διαπραγματευθεί καλόπιστα τη διασύνδεση των υπηρεσιών αποστολής SMS και MMS με την iMEZ. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, στις σχετικές εμπορικές διαπραγματεύσεις έπρεπε να ληφθούν υπόψη οι σκοποί οι οποίοι επιδιώκονται με τη διασύνδεση, με βάση την αρχή ότι η παροχή υπηρεσιών αποστολής μηνυμάτων SMS και MMS μεταξύ δικτύων θα πρέπει να πραγματοποιείται υπό εύλογους όρους, έτσι ώστε οι χρήστες να έχουν τη δυνατότητα χρησιμοποιήσεως των σχετικών υπηρεσιών των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων.

24 Η TeliaSonera άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Korkein hallinto-oikeus (ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου), υποστηρίζοντας ότι το Viestintävirasto δεν είχε αρμοδιότητα να επιβάλει ουσιαστικές δεσμεύσεις όσον αφορά τους όρους μιας συμφωνίας που πρέπει να συναφθεί σχετικά με τη διασύνδεση των υπηρεσιών αποστολής SMS και MMS. Στο πλαίσιο της προσφυγής αυτής, η TeliaSonera ζητεί, αφενός, να διαπιστωθεί ότι η ίδια συμμορφώθηκε προς την υποχρέωση διαπραγματεύσεως που προβλέπει το άρθρο 39 του νόμου περί της αγοράς των τηλεπικοινωνιών και, αφετέρου, να ακυρωθεί η απόφαση του Viestintävirasto της 11ης Δεκεμβρίου 2006.

25 Στο πλαίσιο αυτό, το Korkein hallinto-oikeus αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει την έννοια το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας [για την πρόσβαση], σε συνδυασμό, αφενός, με την πέμπτη, την έκτη και την όγδοη αιτιολογική σκέψη της και, αφετέρου, με τα άρθρα 8 και 5 της οδηγίας αυτής:

α) ότι μια εθνική νομοθεσία μπορεί να ορίζει, όπως το άρθρο 39, παράγραφος 1, του νόμου περί της αγοράς τηλεπικοινωνιών, ότι κάθε επιχείρηση τηλεπικοινωνιών έχει την υποχρέωση να προβαίνει σε διαπραγματεύσεις με άλλες επιχειρήσεις του ιδίου τομέα σχετικά με τη διασύνδεσή τους, σε περίπτωση δε καταφατικής απαντήσεως,

β) ότι η οικεία εθνική ρυθμιστική αρχή μπορεί να θεωρεί ότι η υποχρέωση διεξαγωγής διαπραγματεύσεων δεν εκπληρώνεται όταν μια επιχείρηση τηλεπικοινωνιών χωρίς σημαντική θέση στην αγορά προτείνει σε κάποιαν άλλη τη διασύνδεση των δικτύων τους υπό όρους τους οποίους η εθνική ρυθμιστική αρχή θεωρεί απολύτως μονομερείς και ικανούς να παρεμποδίσουν την ανάπτυξη του ανταγωνισμού σε επίπεδο λιανικής, σε περίπτωση που οι όροι αυτοί όντως εμπόδισαν την άλλη επιχείρηση να παρέχει στους πελάτες της τη δυνατότητα αποστολής [MMS] σε τελικούς καταναλωτές που είναι συνδεδεμένοι με το δίκτυο της πρώτης επιχειρήσεως και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως και σ' αυτό το ερώτημα,

γ) ότι με την απόφασή της η εθνική ρυθμιστική αρχή μπορεί να υποχρεώσει την ως άνω επιχείρηση τηλεπικοινωνιών χωρίς σημαντική θέση στην αγορά να διεξαγάγει καλόπιστα διαπραγματεύσεις σχετικά με τη διασύνδεση των υπηρεσιών αποστολής μηνυμάτων SMS και MMS μεταξύ των δικτύων των επιχειρήσεων έτσι ώστε κατά τις διαπραγματεύσεις να λαμβάνεται υπόψη ο σκοπός που επιδιώκεται με τη διασύνδεση και οι διαπραγματεύσεις να διεξάγονται με βάση το ότι η ορθή λειτουργία του συστήματος αποστολής μηνυμάτων SMS και MMS μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων τηλεπικοινωνιών θα πρέπει να πραγματοποιείται υπό εύλογες προϋποθέσεις, κατά τρόπον ώστε ο καταναλωτής να μπορεί να χρησιμοποιεί τη δυνατότητα αποστολής τέτοιων μηνυμάτων;

2) Εξαρτάται η απάντηση στα ως άνω ερωτήματα από την ιδιαίτερη φύση του δικτύου της εταιρίας iMEZ Ab και από το αν η iMEZ Ab πρέπει να θεωρηθεί ως φορέας δημοσίου δικτύου ηλεκτρονικών τηλεπικοινωνιών;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου σκέλους του πρώτου ερωτήματος και επί του δευτέρου ερωτήματος

26 Με το πρώτο του ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση, σε συνδυασμό με την πέμπτη, την έκτη και την όγδοη αιτιολογική σκέψη καθώς και με τα άρθρα 5 και 8 αυτής, αποκλείει την εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως η οποία, όπως η επίμαχη της κύριας δίκης, δεν περιορίζει τη δυνατότητα επικλήσεως της υποχρεώσεως διαπραγματεύσεως στον τομέα της διασυνδέσεως μόνο στους φορείς εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου επικοινωνιών. Με το δεύτερο ερώτημα, που πρέπει να εξεταστεί παράλληλα, το δικαστήριο αυτό ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν επηρεάζει, κατά συνέπεια, τις σχέσεις με την άλλη εμπλεκόμενη επιχείρηση η θέση και η φύση του δικτύου μιας επιχειρήσεως που επικαλείται υπέρ αυτής την υποχρέωση διαπραγματεύσεως.

27 Εισαγωγικώς, πρέπει να σημειωθεί ότι, λαμβανομένων υπόψη των ορισμών που δίδει το άρθρο 2 του νόμου περί της αγοράς τηλεπικοινωνιών οι οποίες εκτίθενται στη σκέψη 18 της παρούσας αποφάσεως, το πρώτο ερώτημα αφορά στην πραγματικότητα το αν είναι δυνατή η εκ μέρους επιχειρήσεων που παρέχουν σχετικές υπηρεσίες επίκληση της υποχρεώσεως διαπραγματεύσεως που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση με σκοπό την εξασφάλιση της διαλειτουργικότητας των υπηρεσιών επικοινωνιών.

28 Από το περιεχόμενο του εν λόγω άρθρου 4, παράγραφος 1, προκύπτει ότι η υποχρέωση διαπραγματεύσεως μιας διασυνδέσεως βαρύνει κάθε φορέα εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου επικοινωνιών όταν το ζητεί μια άλλη επιχείρηση, κάτοχος σχετικής αδείας.

29 Όσον αφορά την άδεια, πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας για την αδειοδότηση ορίζει τη «γενική άδεια», που χορηγείται στις

επιχειρήσεις δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, ως το «νομικό πλαίσιο που θεσπίζεται από τα κράτη μέλη και εξασφαλίζει δικαιώματα για την παροχή δικτύων ή υπηρεσιών ηλεκτρονικών υπηρεσιών».

30 Η εν λόγω άδεια αφορά, επομένως, και τις επιχειρήσεις υπηρεσιών.

31 Εντούτοις, το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας για την αδειοδότηση ορίζει περαιτέρω ότι οι έχουσες τέτοια άδεια επιχειρήσεις οι οποίες παρέχουν δίκτυα ή υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών στο κοινό μπορούν να διαπραγματεύονται τη διασύνδεση με άλλες επιχειρήσεις παροχής δικτύων ή υπηρεσιών επικοινωνιών σύμφωνα με την οδηγία για την πρόσβαση.

32 Όμως, το άρθρο 2, στοιχείο β΄, της οδηγίας για την πρόσβαση ορίζει τη «διασύνδεση» ως τη «ζεύξη [τόσο από πλευράς τεχνικής υποδομής όσο και από πλευράς λογισμικού] δημόσιων δικτύων επικοινωνιών», υπογραμμίζοντας ότι αυτή «είναι ειδικός τύπος πρόσβασης που εφαρμόζεται μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης δημόσιων δικτύων».

33 Επιπροσθέτως, η αμοιβαιότητα της διασυνδέσεως, την οποία προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση, συνεπάγεται ότι τα δύο μέρη που μετέχουν στη διαπραγμάτευση είναι φορείς εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου.

34 Επομένως, η υποχρέωση διαπραγματεύσεως που επιβάλλει η ίδια διάταξη αφορά μόνον τη διασύνδεση δικτύων, αποκλειομένων άλλων τρόπων προσβάσεως στα

δίκτυα (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2008, C-227/07, Επιτροπή κατά Πολωνίας, Συλλογή 2008, σ. I-8403, σκέψη 36), και δεσμεύει μόνον τους φορείς εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου έναντι άλλων φορέων εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου.

35 Κατά συνέπεια, οι παρέχοντες υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών οι οποίοι δεν ανήκουν στην κατηγορία των φορέων εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου επικοινωνιών δεν μπορούν να επικαλούνται την υποχρέωση διαπραγματεύσεως που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση.

36 Εν πάση περιπτώσει, διαπιστώνεται ότι η εν λόγω υποχρέωση διαπραγματεύσεως είναι ανεξάρτητη από το αν η οικεία επιχείρηση έχει σημαντική ισχύ στην αγορά και δεν συνεπάγεται την υποχρέωση συνάψεως συμφωνίας διασυνδέσεως, αλλά μόνον την υποχρέωση διαπραγματεύσεως μιας τέτοιας συμφωνίας.

37 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν, όπως ισχυρίζεται η Ολλανδική Κυβέρνηση, με γενική κανονιστική ρύθμιση, όπως ο επίμαχος στην κύρια δίκη νόμος περί της αγοράς τηλεπικοινωνιών, τη δυνατότητα των παρεχόντων υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών να επικαλούνται την υποχρέωση διαπραγματεύσεως που βαρύνει τους φορείς εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου επικοινωνιών.

38 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί, πρώτον, ότι το νέο κανονιστικό πλαίσιο που θεσπίστηκε το 2002 στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, που αποτελείται από την οδηγία-πλαίσιο και από ειδικές οδηγίες, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι οδηγίες για την αδειοδότηση και για την πρόσβαση, έχει ως σκοπό να δημιουργήσει

ένα εναρμονισμένο πλαίσιο για τη ρύθμιση των υπηρεσιών παροχής ηλεκτρονικών επικοινωνιών, δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ευκολιών και συναφών υπηρεσιών σε ένα περιβάλλον αποτελεσματικού ανταγωνισμού.

39 Δεύτερον, τόσο η πέμπτη αιτιολογική σκέψη όσο και το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση προβλέπουν για τις επιχειρήσεις την ελευθερία διαπραγματεύσεως και συνάψεως σχετικών συμβάσεων. Η εν λόγω ελευθερία εντάσσεται στο πλαίσιο του σκοπού της οδηγίας για την πρόσβαση, που προσδιορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, αυτής, ο οποίος συνίσταται στη δημιουργία «ενός κανονιστικού πλαισίου [...] που θα έχει ως αποτέλεσμα βιώσιμο ανταγωνισμό, διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και οφέλη για τους καταναλωτές».

40 Επομένως, όπως υποστηρίζει η Ρουμανική Κυβέρνηση, η υποχρέωση διαπραγματεύσεως που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση αποτελεί εξαίρεση και, κατά συνέπεια, πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά.

41 Τρίτον, τα άρθρα 5 έως 8 της εν λόγω οδηγίας ορίζουν με σαφήνεια τις υποχρεώσεις των κρατών μελών όσον αφορά τον προσδιορισμό των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων των εθνικών ρυθμιστικών αρχών.

42 Συνεπώς, τα όρια της εξουσίας του εθνικού νομοθέτη προσδιορίζονται δεόντως.

43 Τέταρτον, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 64 επ. των προτάσεών του και σε αντίθεση με όσα υποστηρίζει η Ολλανδική Κυβέρνηση, το άρθρο 6,

παράγραφος 1, της οδηγίας για την αδειοδότηση δεν μπορεί να αποτελεί έρεισμα μιας εθνικής νομοθεσίας όπως αυτής της κύριας δίκης.

44 Πράγματι, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας για την αδειοδότηση προβλέπει απλώς μια γενική άδεια που εξαρτάται από τους όρους που απαριθμούνται στο μέρος Α του παραρτήματος της οδηγίας αυτής, το οποίο παραπέμπει, στο σημείο 3, στην οδηγία για την πρόσβαση.

45 Επομένως, η οδηγία για την πρόσβαση καθορίζει το πλαίσιο εντός του οποίου διεξάγονται οι διαπραγματεύσεις ή προσδιορίζονται οι υποχρεώσεις που πρέπει να βαρύνουν τις επιχειρήσεις επικοινωνιών.

46 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, διαπιστώνεται ότι η φύση του δικτύου μιας επιχειρήσεως που επικαλείται υπέρ αυτής την υποχρέωση διαπραγματεύσεως, την οποία προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση, και το ζήτημα αν η επιχείρηση αυτή είναι φορέας δημόσιου δικτύου επικοινωνιών επηρεάζουν τις σχέσεις με άλλη ενδιαφερόμενη επιχείρηση, καθόσον τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επιβάλλουν την εν λόγω υποχρέωση σε άλλους φορείς εκμεταλλεύσεως πέραν των φορέων δημόσιου δικτύου επικοινωνιών.

47 Με βάση τους ορισμούς που δίδουν το άρθρο 2 της οδηγίας για την πρόσβαση και το άρθρο 2 της οδηγίας-πλαισίου και λαμβάνοντας υπόψη τη θέση και τη φύση των εμπλεκομένων φορέων εκμεταλλεύσεως στην κύρια δίκη, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να προσδιορίσει αν οι φορείς αυτοί μπορούν να θεωρηθούν ως φορείς εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου επικοινωνιών.

48 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι στο πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματος και στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση, σε συνδυασμό με την πέμπτη, την έκτη, την όγδοη και τη δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη, καθώς και με τα άρθρα 5 και 8 της οδηγίας αυτής, εμποδίζει την εφαρμογή εθνικής νομοθεσίας όπως ο νόμος περί της αγοράς τηλεπικοινωνιών καθόσον η νομοθεσία αυτή δεν περιορίζει μόνο στους φορείς εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου τη δυνατότητα επικλήσεως της υποχρεώσεως διαπραγματεύσεως στον τομέα της διασυνδέσεως των δικτύων. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να προσδιορίσει, λαμβάνοντας υπόψη τη θέση και τη φύση των φορέων εκμεταλλεύσεως της κύριας δίκης, αν αυτοί μπορούν να θεωρηθούν ως φορείς εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου επικοινωνιών.

Επί του δευτέρου σκέλους του πρώτου ερωτήματος

49 Με το δεύτερο σκέλος του πρώτου ερωτήματος το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν εθνική ρυθμιστική αρχή μπορεί να κρίνει ότι υπάρχει παράβαση της υποχρεώσεως διαπραγματεύσεως της διασυνδέσεως, όπως προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση, όταν μια επιχείρηση χωρίς σημαντική ισχύ στην αγορά προτείνει σε άλλη επιχείρηση διασύνδεση δικτύου, υπό μονομερείς όρους ικανούς να αποτελέσουν πρόσκομμα στην ανάπτυξη μιας ανταγωνιστικής αγοράς λιανικής, όταν οι όροι αυτοί εμποδίζουν τους πελάτες της τελευταίας επιχειρήσεως να απολαύουν των υπηρεσιών της επιχειρήσεως αυτής.

50 Πρέπει να σημειωθεί, πρώτον, ότι το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι η ρυθμιστική αποστολή κάθε εθνικής ρυθμιστικής αρχής προσδιορίζεται στα άρθρα 8 έως 13 της οδηγίας-πλαισίου. Έχει επίσης κρίνει ότι το εν λόγω άρθρο 8 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές λαμβάνουν κάθε εύλογο μέτρο για την προαγωγή του ανταγωνισμού κατά την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, φροντίζοντας ώστε να μη δημιουργείται στρέβλωση ή περιορισμός του ανταγωνισμού στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και αίροντας τα τελευταία

εμπόδια στην παροχή των εν λόγω υπηρεσιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο (απόφαση Επιτροπή κατά Πολωνίας, προαναφερθείσα, σκέψεις 62 και 63 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

51 Δεύτερον, η πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας για την πρόσβαση ορίζει ότι οι επιχειρήσεις στις οποίες απευθύνεται αίτηση προσβάσεως ή διασυνδέσεως πρέπει να συνάπτουν, καταρχήν, τις σχετικές συμφωνίες επί εμπορικής βάσεως και να διαπραγματεύονται καλόπιστα.

52 Συναφώς, το άρθρο 5, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής παρέχει τη δυνατότητα στις εθνικές ρυθμιστικές αρχές να παρεμβαίνουν όταν δεν υφίσταται συμφωνία που να εξασφαλίζει την επίτευξη των σκοπών που επιδιώκει το άρθρο 8 της οδηγίας-πλαισίου.

53 Τρίτον, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 103 των προτάσεών του, προκειμένου να εξασφαλίζεται η πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση, το οποίο προβλέπει την υποχρέωση διαπραγματεύσεως υπό τις προϋποθέσεις που υπενθυμίζονται στις σκέψεις 28 έως 36 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η διαπραγμάτευση θα πρέπει να διεξάγεται καλόπιστα.

54 Τέταρτον, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Φινλανδική Κυβέρνηση, το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση δεν μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για μια εκτίμηση όπως αυτή στην οποία αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο, εφ' όσον χρόνο

ο αποδέκτης του αιτήματος διασυνδέσεως φορέας δεν έχει προσδιοριστεί ως φορέας με σημαντική ισχύ στην οικεία αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας.

55 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι στο δεύτερο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι μια εθνική ρυθμιστική αρχή μπορεί να κρίνει ότι υπάρχει παράβαση της υποχρεώσεως διαπραγματεύσεως μιας διασυνδέσεως όταν μια επιχείρηση χωρίς σημαντική ισχύ στην αγορά προτείνει διασύνδεση σε άλλη επιχείρηση υπό μονομερείς όρους ικανούς να αποτελέσουν πρόσκομμα στην ανάπτυξη μιας ανταγωνιστικής αγοράς λιανικής, όταν οι όροι αυτοί εμποδίζουν τους πελάτες της τελευταίας επιχειρήσεως να απολαύουν των υπηρεσιών της επιχειρήσεως αυτής.

Επί του τρίτου σκέλους του πρώτου ερωτήματος

56 Με το τρίτο σκέλος του πρώτου του ερωτήματος το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν μια εθνική ρυθμιστική αρχή μπορεί να διατάξει επιχείρηση που δεν έχει σημαντική ισχύ στην αγορά να διαπραγματευτεί καλόπιστα με άλλη επιχείρηση τη διασύνδεση των υπηρεσιών SMS και MMS μεταξύ των συστημάτων των δύο αυτών επιχειρήσεων.

57 Εισαγωγικώς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι προαπαιτούμενο για την απάντηση στο σκέλος αυτό του πρώτου ερωτήματος είναι είτε ότι έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση επειδή οι δύο εμπλεκόμενοι φορείς είναι φορείς εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου επικοινωνιών αλλά ο φορέας από τον οποίο ζητήθηκε να διαπραγματευτεί τη διασύνδεση δεν τήρησε τις υποχρεώσεις που επιβάλλει το άρθρο αυτό, είτε ότι η κατάσταση της κύριας δίκης εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής του άρθρου αυτού καθόσον ένας από τους εν λόγω φορείς εκμεταλλεύσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί ως φορέας δημόσιου δικτύου επικοινωνιών.

58 Πρέπει να σημειωθεί, πρώτον, ότι από το άρθρο 5, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας για την πρόσβαση προκύπτει ότι οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές έχουν την αποστολή να εξασφαλίζουν την κατάλληλη πρόσβαση και διασύνδεση, καθώς και τη διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών, με τρόπους που δεν προσδιορίζονται περιοριστικά.

59 Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με το ως άνω άρθρο 5, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο α΄, οι εν λόγω αρχές πρέπει να είναι σε θέση να επιβάλλουν «υποχρεώσεις σε επιχειρήσεις που ελέγχουν την πρόσβαση στους τελικούς χρήστες, συμπεριλαμβανομένης, σε δικαιολογημένες περιπτώσεις, της υποχρέωσης να διασυνδέουν τα δίκτυά τους», με μόνο σκοπό την εξασφάλιση της πλήρους διατερματικής συνδέσεως.

60 Δεύτερον, το άρθρο 5, παράγραφος 4, της οδηγίας για την πρόσβαση αφορά επίσης την πρόσβαση και τη διασύνδεση και επιβάλλει στις εθνικές ρυθμιστικές αρχές τη χορήγηση αυτόνομης εξουσίας παρεμβάσεως στην αγορά, καθόσον ορίζει ότι οι εν λόγω αρχές μπορούν ιδίως να παρεμβαίνουν αυτοβούλως προκειμένου να διασφαλίζουν τους σκοπούς του άρθρου 8 της οδηγίας-πλαισίου, χωρίς μάλιστα να προσδιορίζει ή να περιορίζει τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιείται η παρέμβαση αυτή.

61 Κατά συνέπεια, οι εφαρμοστέες διατάξεις της οδηγίας-πλαισίου και της οδηγίας για την πρόσβαση παρέχουν την εξουσία σε κάθε εθνική ρυθμιστική αρχή να λαμβάνει απόφαση διατάσσουσα μιαν επιχείρηση που δεν έχει σημαντική ισχύ στην αγορά αλλά ελέγχει την πρόσβαση στους τελικούς χρήστες να διαπραγματευτεί είτε τη διασύνδεση των δύο σχετικών δικτύων αν ο αιτών την πρόσβαση αυτή πρέπει να χαρακτηριστεί ως φορέας δημόσιου δικτύου επικοινωνιών, είτε τη διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών SMS και MMS αν ο εν λόγω αιτών δεν έχει την ιδιότητα αυτή.

62 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι στο τρίτο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι εθνική ρυθμιστική αρχή μπορεί να διατάξει επιχείρηση που δεν έχει σημαντική ισχύ στην αγορά αλλά ελέγχει την πρόσβαση στους τελικούς χρήστες να διαπραγματευτεί καλόπιστα με μιαν άλλη επιχείρηση είτε τη διασύνδεση των δύο σχετικών δικτύων αν ο αιτών την πρόσβαση

αυτή πρέπει να χαρακτηριστεί ως φορέας δημόσιου δικτύου επικοινωνιών, είτε τη διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών SMS και MMS αν ο εν λόγω αιτών δεν έχει την ιδιότητα αυτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

63 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες, καθώς και με τη διασύνδεσή τους (οδηγία για την πρόσβαση), σε συνδυασμό με την πέμπτη, την έκτη, την όγδοη και τη δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη, καθώς και με τα άρθρα 5 και 8 της οδηγίας αυτής, εμποδίζει την εφαρμογή εθνικής νομοθεσίας όπως ο νόμος περί της αγοράς τηλεπικοινωνιών (Viestintämarkkinalaki) της 23ης Μαΐου 2003 καθόσον η νομοθεσία αυτή δεν περιορίζει μόνο στους φορείς εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου τη δυνατότητα επικλήσεως της υποχρεώσεως διαπραγματεύσεως στον τομέα της διασυνδέσεως των δικτύων. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να προσδιορίσει, λαμβάνοντας υπόψη τη θέση και τη φύση των φορέων εκμεταλλεύσεως της κύριας δίκης, αν αυτοί μπορούν να θεωρηθούν ως φορείς εκμεταλλεύσεως δημόσιου δικτύου επικοινωνιών.

2) Εθνική ρυθμιστική αρχή μπορεί να κρίνει ότι υπάρχει παράβαση της υποχρεώσεως διαπραγματεύσεως μιας διασυνδέσεως όταν μια επιχείρηση χωρίς σημαντική ισχύ στην αγορά προτείνει διασύνδεση σε άλλη επιχείρηση υπό μονομερείς όρους ικανούς να αποτελέσουν πρόσκομμα στην ανάπτυξη

μιας ανταγωνιστικής αγοράς λιανικής, όταν οι όροι αυτοί εμποδίζουν τους πελάτες της τελευταίας επιχειρήσεως να απολαύουν των υπηρεσιών της επιχειρήσεως αυτής.

3) Εθνική ρυθμιστική αρχή μπορεί να διατάξει επιχείρηση που δεν έχει σημαντική ισχύ στην αγορά αλλά ελέγχει την πρόσβαση στους τελικούς χρήστες να διαπραγματευτεί καλόπιστα με μιαν άλλη επιχείρηση είτε τη διασύνδεση των δύο σχετικών δικτύων αν ο αιτών την πρόσβαση αυτή πρέπει να χαρακτηριστεί ως φορέας δημόσιου δικτύου επικοινωνιών, είτε τη διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών συντόμων γραπτών μηνυμάτων και μηνυμάτων πολυμέσων αν ο εν λόγω αιτών δεν έχει την ιδιότητα αυτή.

(υπογραφές)